

De juiste methode voor Bijbeluitleg: de grammaticaal-historische-geestelijke methode (1)

Prof. Douglas Kuiper

hoogleraar Kerkgeschiedenis en Nieuw Testament aan het Protestant Reformed Theological Seminary, en lid van de Trinity PRC in Hudsonville, Michigan

Niemand leest een Bijbelgedeelte zonder deze te interpreteren.

Misschien is dat een overdrijving. Iemand die tijdens het lezen helemaal niet betrokken is en onmiddellijk vergeet wat hij heeft gelezen, heeft het niet geïnterpreteerd. Als iemand zich het hoofd breekt over een Schriftgedeelte en geen moeite doet om het te begrijpen, heeft hij het niet geïnterpreteerd. Hoewel dit soms ook op gelovigen van toepassing kan zijn, behoort dat niet zo te zijn. Gelovigen zouden de Bijbel moeten lezen om deze te verstaan, en dat doen zij doorgaans ook.

Het helemaal niet interpreteren is één gevaar; een ander gevaar is dat men een Schriftgedeelte *verkeerd uitlegt*. Men komt tot een idee van wat het Schriftgedeelte betekent, maar de conclusies zijn onjuist. Predikanten, professoren theologie, leiders van Bijbelstudies en mensen die in een kerkbank zitten, zijn allemaal vatbaar voor verkeerde interpretaties. De gevolgen zijn dat we de betekenis van het Schriftgedeelte niet goed begrijpen, het Evangelie zoals dat in dat Schriftgedeelte wordt geopenbaard niet goed vatten en/of het Schriftgedeelte niet op de juiste manier toepassen op ons eigen leven. Soms is een verkeerde uitleg het gevolg van het gebruik van onjuiste of verkeerde interpretatiemethoden; andere keren is dit het gevolg van een verkeerde toepassing van de juiste methode.

Dit alles wil zeggen dat het kennen van goede methoden, dezen te onderscheiden van verkeerde methoden en het goed toepassen van de deugdelijke methoden van wezenlijk belang is voor een goede Bijbelstudie. Dit artikel vormt het begin van een korte reeks artikelen over *Bijbelse hermeneutiek*, dat wil zeggen de studie van de juiste principes van Bijbeluitleg.

Theologische seminaries behandelen deze principes voor toekomstige predikanten veel uitgebreider dan hier zal worden uiteengezet. Niet elk seminarie en niet elk boek dat op de markt verkrijgbaar is, biedt *deugdelijke* principes. Een seminarie dat zich houdt aan de gereformeerde en presbyteriaanse belijdenissen en dat de meeste ontwikkelingen in de Bijbelse hermeneutiek van de afgelopen twee of drie eeuwen verwerpt, zal eerder deugdelijke principes bijbrengen dan seminaries die de belijdenissen verwerpen en de recente ontwikkelingen omarmen.

De methode die wij aan het 'Protestant Reformed Theological Seminary' hanteren, staat bekend als de grammaticaal-historisch-geestelijke methode. Dit is, naar mijn mening, *de deugdelijke methode*. Sommigen onderwijzen of gebruiken in wezen dezelfde methode, maar noemen deze met een andere naam. Anderen gebruiken een vergelijkbare naam (Grammatico-Historico, of grammaticaal-historisch) om te refereren aan een meer kritische methode van Bijbeluitleg die wij verwerpen. Belangrijker dan de naam die men gebruikt, zijn de *principes* die men hanteert. Maar de term 'grammaticaal-historisch-geestelijk' vat in drie onderdelen alle grondbeginselen samen die nodig zijn om een Schriftgedeelte uit te leggen.

Wat is het voordeel van het uiteenzetten van deze principes voor de gemiddelde Bijbellezer? Ten eerste kunnen mensen deze principes bewuster toepassen bij hun persoonlijke stille tijd of bij de huisgodsdienst of bij de voorbereiding op Bijbelstudies. Ten tweede kunnen degenen die luisteren naar predikanten die de methoden goed toepassen, beter begrijpen hoe en waarom de predikant tot zijn uitleg is gekomen. Ten derde kunnen degenen die luisteren naar predikanten vanaf de preekstoel, op televisie of op het internet, ook beter begrijpen hoe en waarom een predikant de plank misgeslagen heeft bij zijn uitleg van een tekst.

In dit eerste artikel worden de basisprincipes uiteengezet met betrekking tot de leer van de Schrift waarop de grammaticaal-historisch-geestelijke (GHS)^[1] methode berust. Het zet ook het grondbeginsel van Bijbeluitleg uiteen. In toekomstige artikelen zullen elk van de drie aspecten van de GHS-methode worden toegelicht en zal kort worden uitgelegd waarom deze methode de enige juiste methode voor Bijbeluitleg is.

Het leerstellig fundament

Iemand die een verkeerde opvatting over de Schrift heeft, kan de Schrift niet op de juiste wijze uitleggen. Hieronder volgen drie basiselementen van de juiste leer over de Bijbel die noodzakelijk zijn voor een juiste uitleg.

Ten eerste is de Bijbel Gods geïnspireerde Woord. Zij bevat niet louter menselijke ideeën, maar verkondigt de *Waarheid* – werkelijkheden die God eeuwig heeft bepaald en door Zijn voorzienigheid tot stand brengt. Evenmin is zij een bloemlezing van hoe mensen in vroegere tijden tegen godsdienstige onderwerpen aankeken, die alleen relevant is als religieuze geschiedenis. Het is veeleer *openbaring*, waarvan een groot deel tot ons komt in de vorm van geschiedenis.

Dat de Bijbel Gods geïnspireerde Woord is, is de leer van de Schrift zelf. De profeten verklaarden herhaaldelijk: 'Zo zegt de HEERE.' De apostel Paulus legde uit 'al de Schrift is van God ingegeven' (2 Tim. 3:16), dat wil zeggen: door God Zelf gesproken. Hier stuit men al op een vraag met betrekking tot vertaling en uitleg: *Ademt de Schrift van God, of is zij door God ingegeven?*^[2] De Heilige Geest bedoelt via Paulus het laatste. Door middel van Petrus wordt dezelfde waarheid bekendgemaakt: 'Want de profetie is voortijds niet

voortgebracht door den wil eens mensen, maar de heilige mensen Gods, van den Heiligen Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken' (2 Petr. 1:21). 'Gedreven', zoals een zeilschip wordt voortgedreven door de wind die de zeilen vult.

Dit is niet het moment om de leer van de inspiratie van de Schrift verder uit te werken. We zeggen alleen dat als iemand dit leerstuk ontkent, hij zeker de fout in zal gaan bij het uitleggen van de Bijbel. Onze uitleg zal worden beïnvloed door ons begrip van wat voor soort boek de Schrift is.

Ten tweede is de Schrift Gods *zaligmakende* openbaring *aan Zijn volk*. Zij is gezaghebbend en 'nuttig tot lering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing die in de rechtvaardigheid is' (2 Tim. 3:16). Met andere woorden: het openbaart God en Christus en de zaligmakende waarheid ('lering'), helpt verkeerde leerstukken over God, Christus en de verlossing aan het licht te brengen ('wederlegging'), helpt de dwaling van verkeerde praktijken aan het licht te brengen ('verbetering') en leidt ons op de weg van de gehoorzaamheid ('onderwijzing die in de rechtvaardigheid is'). Door de Schrift weten wij van onze verlossing en van de zegen van het leven in verbondsgemeenschap met God. Zonder de Schrift kunnen wij Hem niet kennen, Hem niet verheerlijken of gemeenschap met Hem hebben. Wie een verkeerd begrip heeft van het *doel* van de Schrift, zal deze verkeerd uitleggen.

Ten derde heeft de Schrift verschillende kenmerken, of eigenschappen. Zij is feilloos (bevat geen fouten), onfeilbaar (is niet in staat tot dwaling), inhoudelijk samenhangend en eenduidig (wijst naar en openbaart Christus), duidelijk, betrouwbaar en geloofwaardig, en genoegzaam tot zaligheid. Dat het feilloos, onfeilbaar en geloofwaardig is, betekent dat het gelovige kind van God bij het bestuderen van de Schrift de betekenis kan vinden die God werkelijk bedoelt. Dat het samenhangend en eenduidig is, betekent dat wij daarin de openbaring van onze Zaligmaker en Zijn verlossingswerk kunnen vinden. En dat het duidelijk is, betekent dat gelovigen het kunnen interpreteren zonder te denken dat zij misschien iets doen wat onmogelijk is.

Er valt nog meer te zeggen over de verheven visie op de Schrift waarop deze principes berusten, maar het doel hier is beknoptheid. Op basis van dit alles kunnen wij het grondbeginsel van de Schriftuitleg uiteenzetten.

Het grondbeginsel

Het grondbeginsel van alle Bijbeluitleg is dit: *de Schrift verklaart de Schrift*. Dit beginsel is niet bedoeld als simplistisch, alsof één Schriftgedeelte de betekenis van een ander Schriftgedeelte volledig zou kunnen uiteenzetten. Het punt is veeleer driedig. Ten eerste zal men, wanneer men de gehele Schrift leest, afzonderlijke Schriftgedeelten beter begrijpen. Ten tweede dient men een bepaald concept of een bepaalde leer in een gedeelte te verstaan in het licht van alles wat de Bijbel over dat concept of dat leerstuk

leert. Ten derde dient men zich, bij het trachten een moeilijker gedeelte te begrijpen, te laten leiden door duidelijkere gedeeltes die hetzelfde leerstuk behandelen.

Er zijn twee redenen voor dit grondbeginsel. Ten eerste: omdat de Schrift Gods Woord is, dat door de Heilige Geest wordt geopenbaard, kan de Heilige Geest Zijn eigen Schrift uitleggen. Ten tweede: de organische eenheid van de Schrift – zesenzestig boeken, geschreven in verschillende tijden, culturen en talen, die niettemin allemaal getuigen dat zij het Woord van dezelfde God zijn en spreken over de verlossing in Jezus Christus – betekent dat de Schrift zichzelf uitlegt.

Een Bijbelse onderbouwing voor dit principe is onder meer te vinden in 2 Petrus 1:20: ‘Geen profetie der Schrift is van eigen uitlegging.’ Niemand bezit in zijn eentje de sleutel tot het verstaan van de Schrift en de vervulling van haar profetieën. Een interpretatie van een Schriftgedeelte moet wel een uitleg zijn die door andere gelovigen als waar wordt erkend. Dit is zo omdat de Heilige Geest de Schrift uitlegt en Zijn uitleg bekendmaakt aan allen in wie Hij het geloof werkt.

Geen enkele gereformeerde geloofsbelijdenis vermeldt dit principe specifiek, maar de Geloofsbelijdenis van Westminster doet dat wel: ‘De onfeilbare regel voor de uitleg van de Schrift is de Schrift zelf; en daarom moet, wanneer er een vraag is over de ware en volledige betekenis van een willekeurige tekst uit de Schrift (die niet veelzijdig is, maar één), deze worden onderzocht en gekend aan de hand van andere plaatsen die duidelijker spreken’ (WCF I.9).

Dit betekent dat het doel van Bijbelstudie, van persoonlijke stille tijd, van de huisgodsdienst, van de voorbereiding van en het luisteren naar preken is om te begrijpen wat de Heilige Geest ons in een bepaalde tekst leert. Wat ik *denk* dat de tekst betekent, of wat *een ander* zegt dat de tekst betekent, doet niet ter zake wanneer ik of die ander niet de betekenis van de Heilige Geest heb uiteengezet die God ons uit de tekst wilde leren.

Om dit doel te bereiken, moet men een deugdelijke methode van uitleg van de Bijbel gebruiken. In het volgende artikel zullen we de onderdelen van die methode onderzoeken.

[1] GHS is de afkorting van de Engelse woorden Grammatical-Historical-Spiritual

[2] Voor een juist begrip, zie kanttekening 58 in de Statenvertaling bij deze tekst. Het Grieks heeft: ‘van God ingeblazen’. In het Engels ‘breathed’ of geademd/geblazen’.